

Joachim Roman Bar

Rozwój stanów doskonałości w Polsce : IX Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Cierpiących (1884-1954)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 14/1-2, 105-121

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O. JOACHIM ROMAN BAR OFMConv.

ROZWÓJ STANÓW DOSKONAŁOŚCI W POLSCE

IX

KONSTYTUCJE ZGROMADZENIA SIÓSTR FRANCISZKANEK OD CIERPIĄCYCH (1884—1954)

Treść: Wstęp, I Konstytucje pierwotne, II Konstytucje zatwierdzone w 1909 r., III Konstytucje dostosowane do Kodeksu prawa kanonicznego, Zakończenie.

Wstęp

Przebadanie konstytucji jakiegoś zakonu rzuca światło na rozwój partykularnego prawa kanonicznego w Polsce. Równocześnie przyczynia się w jakimś stopniu do lepszego zrozumienia dziejów Kościoła katolickiego w Polsce.

Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek od Cierpiących powstało w Warszawie w 1882 r., w zakładzie charytatywno-społecznym „Przytulisko” przy ul. Wilczej. Zorganizowało się w okresie żywej działalności zakonotwórczej O. Honorata Koźmińskiego, jako jedno z jego zgromadzeń bezhabitowych. Konstytucje dane Zgromadzeniu przez O. Honorata rozwijały się i przekształcały razem z rozwojem i wzrostem Zgromadzenia, oraz w miarę zmian wprowadzanych do powszechnego prawa kanonicznego, jak również w zależności od warunków w jakich działał Kościół w Polsce.

I. Konstytucje pierwotne

Niewielką grupą osób pragnących życia zakonnego kierowała od 1882 r. w „Przytulisku” Kazimierza Gruszczyńska (1848—1927), przysłana przez O. Honorata Koźmińskiego z innego zgromadzenia bezhabitowego¹.

---

¹ Zob. Gruszczyńska K., *Historia Zgromadzenia SS. Franciszkanek od Cierpiących* s. 31—78, maszynopis w Archiwum Zgromadzenia (skrót: AZ) w Warszawie, E I teka 2.

Na początku nie tyle były potrzebne formującemu się zgromadzeniu ramy organizacyjne, ile raczej wskazania ascetyczne, które mogła dać ustnie K. Gruszczyńska. Jednak i przepisy prawne były nieodzowne, aby założona instytucja mogła się rozwijać. Przy końcu² 1883 r. lub w 1884 r. O. Honorat napisał konstytucje, które można nazwać pierwotnymi.

Jedyny egzemplarz konstytucji znany obecnie w Zgromadzeniu Sióstr Franciszkanek od Cierpiących, zachował się w rękopisie³ przechowywanym w Archiwum Zgromadzenia (Warszawa). Charakter pisma wskazuje, że konstytucje przepisała m. Elżbieta Stummer, felcjancka, sekretarka O. Honorata.

Pierwotne konstytucje składają się treściowo i redakcyjnie z dwu części, z właściwych konstytucji, które są nazwane „ustawą” i ze zwyczajnika, czyli dyrektorium, tj. z kodeksu uzupełniającego, zatytułowanego „Obowiązki szczegółowe sióstr cierpiących”.

„Ustawa”⁴ składa się ze wstępu i trzech rozdziałów. Wstęp w ośmiu artykułach przedstawia „cel i rodzaj życia tego Zgromadzenia”. Rozdział I mówi o przyjęciu (artykułów 10), rozdział II — o obowiązkach (artykułów 7), rozdział III — o zarządze (artykułów 19). Są więc konstytucje ułożone według podziału reguły III zakonu świeckiego św. Franciszka. Wzorowanie się na regule III zakonu jest celowo zamierzone przez autora konstytucji, co zostało podkreślone przy końcu wstępu. Na tym przykładzie widać, jak nowy dokument⁵ Stolicy Apostolskiej może wybitnie wpłynąć na powstanie prawa partykularnego.

Oczywiście treściowo „Ustawa” daleko wybiega poza przepisy reguły III zakonu, gdyż miała służyć zgromadzeniu zakonnemu, w którym obowiązują śluby i organizacja życia we wspólnocie. Ze względu na ówczesne warunki i ukryty charakter zgromadzenia opatrzył o. Honorat „Ustawę” uwagą, aby służyła głównie dla zarządu zgromadzenia i mistrzyni nowicjatu. Innym siostrom wystarczyły dalsze przepisy. Są to „Obowiązki szczegółowe”⁶, z prawnego punktu widzenia tzw. dyrektorium, czyli zwyczajnik.

² Konstytucje były pisane po wydaniu przez papieża Leona XIII konst. apost. *Misericors Dei Filius* z dn. 30. V. 1883 r., którą papież zreformował regułę III zakonu świeckiego św. Franciszka.

³ Rękopis formatu 17 na 11 cm, oprawiony w czarne płótno. Na okładce napis białym tuszem *Najdawniejsza Ustawa dana przez O. Honorata, oryginał*. Rkps w obecnej formie powstał z połączenia dwu różnych rękopisów oprawionych razem. Na początku jest konstytucja apot. *Misericors Dei Filius* pap. Leona XIII z 1883 r. (zajmuje s. 1—42), następnie *Ustawa* (paginacja od 31 do 96), a dalej różne wyjaśnienia i dodatki. Rkps znajduje się w AZ A II teka 1.

⁴ W rękopisie s. 31—54. W dodatku podają jedynie tekst *Ustawy*.

⁵ Tekst zreformowanej reguły III zakonu św. Franciszka został włączony do konst. apost. *Misericors Dei Filius* z 1883 r.

⁶ W rękopisie s. 61—96.

„Obowiązki szczegółowe” są podzielone na dwanaście rozdziałów: 1. Posłuszeństwo, 2. Ubóstwo, 3. Czystość, 4. Skromność, 5. Pokora, 6. Miłość, 7. Pobożność, 8. Umartwienie, 9. Praca, porządek i ochędństwo, 10. Życie ukryte, 11. Duch poświęcenia, 12. Duch apostołstwa.

Zawiera się w tych rozdziałach wiele doświadczenia życiowego, asceza zakonna, wiele szczegółowych wskazań dostosowanych do pracy wśród ludzi cierpiących.

Znajomość i stosowanie tego zbioru prawnego zgromadzenia było bardzo ważne dla organizującej się społeczności, pomagało poszczególnym siostronom do zrozumienia i praktykowania celu życia zakonnego w zgromadzeniu „Sióstr cierpiących”.

W 1888 r. przełożona generalna zgromadzenia, K. Gruszczyńska, przy pomocy o. Honorata, zabiegała o papieskie potwierdzenie zgromadzenia⁷. Wtedy należało postarać się o przetłumaczenie konstytucji na język łaciński. Tłumaczenia dokonał w Krakowie ks. W. Pixa⁸. Zostało ono wydrukowane, nie wiadomo, czy w Krakowie, czy w Rzymie⁹.

Trzeba zaznaczyć, że w 1888 r. wygładzono w kilku miejscach i zmieniono w drobnych sprawach tekst konstytucji znany nam w języku polskim. Stało się to z pewnością za wiedzą o. Honorata, z którym K. Gruszczyńska była w stałym kontakcie, zasięgając jego rad.

Między kopiami dokumentów oddanych w Rzymie¹⁰, znajduje się także rękopis konstytucji w języku łacińskim. Tekst konstytucji zawarty w rękopisie różni się od tekstu wydrukowanego¹¹ tylko tym, że w druku dodano w rozdziale I artykuły 11—16 traktujące o wydalaniu ze zgromadzenia, których to artykułów nie ma także w tekście polskim.

Tekst łaciński konstytucji, tak w rękopisie jak w druku, zawiera „ustawę” i „obowiązki szczegółowe sióstr” pod jednym ogólnym tytułem „Constitutio Sororum Afflictorum”, więc według myśli o. Honorata obydwie części stanowiły jeden zbiór prawny, który miał obowiązywać w zgromadzeniu.

⁷ Gruszczyńska K., *Historia Zgromadzenia*, s. 46—53. Zob. także fasc. zawierający zbiór dokumentów z napisem *Kopie dokumentów podawanych do Rzymu w 1888 r.*, AZ A I teka 1.

⁸ Ks. Wincenty Pixa (1836—1927), przekładał również na język łaciński konstytucje ss. felicjanek. Był to kapłan diec. krakowskiej, długoletni penitencjarz w kościele N. Maryi P. i notariusz Sądu Biskupiego.

⁹ *Omnia propter Jesum per Mariam et Josephum. Constitutio Sororum Afflictorum*. b.m.r.w. 16° ss. 50. Egz. archiwalny ma napis białym tuszem: *I Konstytucje, oryginał*, zob. AZ A II teka 1.

¹⁰ Zob. przyp. 7.

¹¹ Zob. tytuł w przyp. 9.

Zgromadzenie nie otrzymało zatwierdzenia papieskiego w 1888 r., dlatego i konstytucje pierwotne z uzupełnieniami dokonanymi w 1888 r. były dalej używane, aż do otrzymania nowych konstytucji w 1909 r., po uzyskaniu od Stolicy Apostolskiej dekretu pochwalnego dla zgromadzenia.

Tak więc oczekiwanie na decyzję z Rzymu i powolny rozwój zgromadzenia były główną przyczyną stałości¹² pierwotnych konstytucji, gdyż obowiązywały w zgromadzeniu 25 lat.

II. Konstytucje zatwierdzone w 1909 r.

Ukaz tolerancyjny wydany przez cara Mikołaja II w 1905 r. zdawał się otwierać erę wolności na polu religijnym i społecznym. Panujące nastroje udzieliły się i m. K. Gruszczyńskiej, która całym sercem pragnęła utrwalić byt kierowanego przez siebie zgromadzenia. Zaraz też rozpoczęła odpowiednie starania w Rzymie¹³. W Kongregacji Biskupów i Zakonników zostały przedstawione w 1906 r. nowe potrzebne dokumenty¹⁴, ale tekst konstytucji nie został na nowo opracowany zgodnie z normami Kongregacji¹⁵ wydanymi w 1901 r., lecz załączono do podania tekst Konstytucji przygotowany w 1888 r. To spowodowało, że zgromadzenie nie otrzymało zatwierdzenia papieskiego.

Jednak K. Gruszczyńska nie zniechęciła się¹⁶. Do kwietnia 1909 r. zostały konstytucje ułożone według zasad podanych w normach Kongregacji. Przyszedł w tym czasie z pomocą m. Gruszczyńskiej ks. Mirecki b. proboszcz w Ciechocinku. On to przerobił konstytucje i przetłumaczył je na język łaciński. Po dokonaniu poprawek w Rzymie, zostały zatwierdzone razem z zatwierdzeniem zgromadzenia (dekretem pochwalnym) dn. 5 sierpnia 1909 r.¹⁷

Konstytucje z 1909 r. zachowane są w języku polskim w rękopisie¹⁸, a w języku łacińskim — w druku¹⁹. Tekst łaciński jest wiernym tłumaczeniem tekstu polskiego.

¹² W innych zgromadzeniach założonych przez o. Honorata obserwujemy częste zmiany i uzupełnienia konstytucji np. u felicjanek i służek.

¹³ Gruszczyńska, *Historia Zgromadzenia* s. 67—69.

¹⁴ Jak listy polecające biskupów, sprawozdanie o stanie zgom.

¹⁵ S. Congr. EE. et RR., *Normae*, 28. VI. 1901.

¹⁶ Gruszczyńska, *Historia Zgromadzenia* s. 71—77. W tym czasie o. Honorat nie mógł już zajmować się zgromadzeniami bezhabitowymi.

¹⁷ Oryginał decretum laudis zachował się w AZ A I teka 1.

¹⁸ Jest to dokument nr 5 w fasc. *Kopie dokumentów podanych do Rzymu w 1909 r.*, AZ A I teka 1. Rkps składa się z dwu części razem zeszytych, mianowicie 10 kart in folio (I część konstytucji) i zeszyt szkolny liczący 21 kart zapisanych, bez paginacji (II część konstytucji).

¹⁹ *Constitutiones Sororum Afflictorum, Varsaviae 1909*, Typis „Po-

Konstytucje zawierają dwie części, pierwsza ma tytuł „O naturze Zgromadzenia, warunkach przyjęcia i przebywania w nim”, druga — „O zarządzie Zgromadzenia”.

Część I dzieli się na 19 rozdziałów, część II na 12 rozdziałów. Całe konstytucje są złożone z krótkich artykułów, kolejno numerowanych od 1 do 289. Jest więc zastosowana forma wskazana w normach kongregacyjnych z 1901 r.

Poprawki wprowadzone do tekstu przez Kongregację Zakonów są niewielkie. Zmieniono nazwę zgromadzenia na „Siostry Franciszki od Cierpiących” (*Sorores Franciscas ab Afflictis*), poprawiono błędy drukarskie (niestety liczne), dodano krótkie uściślenia prawne, np. w art. 16, 74, 222, 287, skrócono formułę profesji (art. 36). Skreślono w całości tylko jeden artykuł (art. 82 o Spowiedzi), stąd zmieniła się numeracja artykułów, a w sumie pozostało 288.

Jakie zaszyły zmiany pod względem treści w stosunku do konstytucji pierwotnych? Pozostały podstawowe określenia, odnoszące się do celu zgromadzenia, charakteru ukrytego, pracy właściwej, organizacji. Znikły jednak szczegółowe pouczenia ascetyczne, cała swoista oryginalność pierwotnych konstytucji. Upodobniły się konstytucje pod względem formy i treści do konstytucji innych ówczesnych kongregacji żeńskich.

Zatwierdzony w 1909 r. tekst konstytucji nie został ogłoszony drukiem w języku polskim. Było to ze szkodą dla zgromadzenia²⁰, bo siostry nie miały okazji zapoznać się bliżej z nowymi konstytucjami. Jest jednak rzeczą możliwą, iż dla użytku zarządu generalnego i nowicjatu porobiono ręczne odpisy konstytucji.

Konstytucje w języku łacińskim zostały wydrukowane²¹ w 1923 r. Ogłoszono tekst łaciński z zastosowaniem poprawek Kongregacji z 1909 r. Nadto zmieniono art. 3, 35, 75, 110, 149, a na doklejonych kartkach przytoczono tekst z 1909 r. Został oczywiście opuszczony artykuł 82 skreślony w 1909 r., dlatego zmieniła się numeracja artykułów, a w sumie pozostało ich 288. Druk został wykonany w związku ze staraniami o ostateczne zatwierdzenie zgromadzenia. Ze względu na obcy język, druk konstytucji z 1923 r. nie miał znaczenia dla poszczególnych sióstr.

---

lak — Katolik” et „Posiew” 16° ss. 47, 1 nłb., II + 11. AZ A II teka 1. Egzemplarz ten ma naniesione poprawki uczynione w Kongregacji Zakonów, o czym świadczy notatka i pieczętka Kongregacji na s. 47.

²⁰ Na usprawiedliwienie ówczesnego Zarządu Generalnego trzeba zaznaczyć, że druk był kosztowny i mógł być wykonany przed rokiem 1914 tylko tajnie, a potem wybuchła wojna światowa i wyszedł nowy Kodeks prawa kanonicznego (obowiązujący od 1918).

²¹ *Constitutiones Sororum Afflictorum*, Varsaviae 1923, Typis Niemira 16° s. 48, 1 nłb. Druk na lichym papierze, bez spisu treści, AZ A II teka 1.

III. Konstytucje dostosowane do Kodeksu prawa kanonicznego

W 1918 r., w którym zaczął obowiązywać Kodeks prawa kanonicznego, wiele norm partykularnego prawa zakonnego w znacznej mierze odbiegało od przepisów zawartych w Kodeksie, stało się nieaktualnymi, a to głównie na mocy kanonu 489, który postanawia: „Reguły i konstytucje właściwe poszczególnym zakonom, o ile nie sprzeciwiają się kanonom niniejszego kodeksu pozostają w mocy; niezgodne zaś z nimi są zniesione”.

W związku z przytoczonym kanonem okazała się potrzeba poddania rewizji zbiorów praw poszczególnych zakonów i nawet Kongregacja dla Spraw Zakonów dwukrotnie w tej sprawie zabierała głos²². Praca nad dostosowaniem konstytucji zakonnych do Kodeksu stała się równocześnie dla zakonów okazją do wprowadzenia pewnych zmian odpowiednio do obecnych czasów.

Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek od Cierpiących musiało również wnieść poprawki do swoich konstytucji. Równocześnie powstała myśl, aby prosić Stolicę Apostolską o ostateczne zatwierdzenie zgromadzenia.

W marcu 1922 r. zaczęła m. K. Gruszczyńska starać się o listy polecające biskupów²³ i chyba wtedy przystąpiono do poprawienia konstytucji zatwierdzonych w 1909 r. Nie wiadomo, kto wówczas pomagał w przygotowaniu konstytucji. Druk z 1923 r. o którym już była mowa świadczy dobitnie, że nie przepracowano gruntownie tekstu konstytucji, ograniczono się tylko do kilku drobnych poprawek.

Natomiast porównanie zatwierdzonego tekstu konstytucji na lat siedem, razem z ostatecznym zatwierdzeniem zgromadzenia²⁴ w dniu 6 lutego 1924 r. prowadzi do wniosku, że poprawek tekstu z 1909 r. mógł dokonać konsultor Kongregacji. Nie skorzystało więc zgromadzenie z okazji, aby lepiej dostosować konstytucje do nowych czasów i doświadczenia, istniejącego w zgromadzeniu po 40 latach trwania instytucji.

Co do formy zewnętrznej konstytucje z 1924 r. nie różnią się od konstytucji z 1909 r. Są podzielone na części i rozdziały oraz na artykuły oznaczone numerem bieżącym od 1 do 278. W części II zmieniała się pod koniec kolejność rozdziałów, bo rozdział VIII mówi o prowincjach, rozdział IX o domach i przełożonych domo-

---

²² Dekret 26. VI. 1918, AAS 10(1918) 290 i wyjaśnienie z dnia 26. X. 1921, AAS 13(1921) 538.

²³ Zob. kopie korespondencji w AZ A I teka 1, akta z 1922 r.

²⁴ Oryginał dekretu Kongregacji Spraw Zakonnych i tekstu konstytucji w języku łacińskim znajduje się w AZ A I teka 1. Jest to maszynopis formatu 27 na 20 cm, ss. 58, oprawiony w czerwone płótno, z dodanym w Polsce napisem *III Konstytucje, oryginał*.

wych, rozdział X o mistrzyni nowicjuszek, dalej są rozdziały bez zmian.

Odnosnie do treści konstytucji z 1924 r. trzeba podkreślić, że są to w zasadzie powtórzone konstytucje z 1909 r. Zostały jednak wprowadzone przepisy Kodeksu prawa kanonicznego tam, gdzie to było konieczne. To dostosowanie konstytucji do Kodeksu zostało dokonane w podwójny sposób:

1. tam, gdzie to było konieczne, wprowadzono dodatki, np. o warunkach przyjęcia do zgromadzenia (art. 9—11), o modlitwach za zmarłą nowicjuszkę (art. 137), o radzie prowincjalnej (art. 256).
2. częściej jednak zmieniono tylko dotychczasowe postanowienia, jak przy ślubie ubóstwa (art. 45—58) i czystości (art. 60—62), o Spowiedzi i Komunii św. (art. 73—84), o karności (art. 99—115), o wydalaniu ze zgromadzenia (art. 139—150), o odprawianiu kapituły generalnej itp.

Mimo tych dodatków i zmian zachowały konstytucje ten sposób myślenia, rubryki rozdziałów, przepisy czysto wewnętrzne (nie poruszane w Kodeksie) z konstytucji zatwierdzonych w 1909 r. Nie są więc konstytucje z 1924 r. oryginalnym dziełem ustawodawczym i niewiele wniosły do rozwoju prawa partykularnego zgromadzenia.

Konstytucje z 1924 r. zostały ogłoszone drukiem w języku polskim, bez zaznaczenia daty druku²⁵. Jest to pierwszy druk konstytucji zgromadzenia w języku polskim, ważne więc wydarzenie w dziejach sióstr Franciszkanek od Cierpiących.

Po siedmiu latach, w 1931 r. zwróciła się do Stolicy Apostolskiej przełożona generalna Magdalena Łazowska z prośbą o definitywne zatwierdzenie konstytucji²⁶. Zgromadzenie uważało, że konstytucje z 1924 r. są dobrze ułożone i wystarczające, dlatego m. M. Łazowska prosiła o zatwierdzenie tekstu z 1924 r. z jedną tylko zmianą (art. 184), aby kadencja przełożonej generalnej trwała sześć lat.

Korespondencja Zarządu Generalnego²⁷ zachowana z lat 1931—1936 świadczy, że sprawa zatwierdzenia konstytucji przeciągała się z powodu braku znajomości ze strony zgromadzenia procedury stosowanej w Kongregacji. Dopiero, gdy wszystkie dokumenty zostały zebrane w jesieni 1935 r. i za pośrednictwem ks. prałata Janasika, audytora Roty Rzymskiej, dotarły do właściwego urzędu, konstytucje uzyskały definitywną aprobatę²⁸ Stolicy Apostolskiej

²⁵ *Konstytucje SS. Franciszkanek od Cierpiących*, Częstochowa b.r. druk F. d. Wilkoszewski, 16° s. 4 nlb., 51. Zob. AZ A II teka 1.

²⁶ Kopia listu z dn. 2. I. 1931 r., AZ A I teka 1.

²⁷ AZ A I teka 1.

²⁸ Oryginał dekretu Kongregacji Spraw Zakonnych i tekstu konstytucji w języku łacińskim znajduje się w AZ A I teka 1. Jest to maszyn-

dn. 2 marca 1937 r. Drukiem w języku polskim zostały konstytucje te ogłoszone w roku następnym²⁹.

Konstytucje z 1937 r. zachowały formę dotychczasowych konstytucji, dzielą się na dwie części. W części I liczą 19 rozdziałów, w części II — 10 (poprzednie liczyły 12) Są podzielone na 314 numerowanych artykułów.

Co do treści zasadniczo pokrywają się z konstytucjami z 1924 r., są jednak nieco rozszerzone i ujęte głębiej, bardziej dostosowane do Kodeksu prawa kanonicznego. Lepiej zostały wyrażone zasady odnoszące się do porządku pierwszeństwa, postulatów i nowicjatu, a także do profesji. W części II opuszczono rozdział o prowincjach, ale został rozwinięty rozdział o kapitule generalnej, o przełożonej generalnej i o mistrzyni nowicjatu. We wszystkich artykułach konstytucji znać wytrawną rękę prawnika, konsultora Kongregacji, który nie zmienił zasadniczej koncepcji i treści konstytucji, ale je pogłębił pod względem prawnym i praktycznym. Na tym przykładzie widać naocznie, ile konstytucje zyskują przez gruntowną rewizję dokonaną w Kongregacji dla Spraw Zakonnych.

Jeszcze raz uległy konstytucje drobnym zmianom po zniesieniu w Zgromadzeniu drugiego chóru sióstr³⁰ w 1953 r. Poprawione konstytucje zostały zatwierdzone³¹ dnia 2. VII. 1954 r. Wprowadzenie zmian konstytucji w życie zgromadzenia nastąpiło dn. 16 września 1954 r.

Zakończenie

W ciągu 70-cio letniego rozwoju Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Cierpiących widzimy w Zgromadzeniu konstytucje w dwu różnych wersjach: konstytucje pierwotne, autorstwa o. Honorata Koźmińskiego, ułożone dla zgromadzenia ok. 1884 r. i nieco zmienione w 1888 r., oraz konstytucje zatwierdzone razem z papieskim zatwierdzeniem zgromadzenia w 1909 r.

Konstytucje pierwotne były dość oryginalne, dostosowane do tworzącego się instytutu, przeniknięte treścią ascetyczną, ułożone na wzór reguły III zakonu świeckiego św. Franciszka.

nopis formatu 28 na 20 cm, ss. 73, oprawiony w wiśniowe płótno, z dodanym w Polsce napisem *IV Konstytucje, oryginał*.

²⁹ *Konstytucje Sióstr Franciszkanek od Cierpiących*, Warszawa 1938, Druk OO. Kapucynów, 16° ss. 112, 1 nlb., II, 1 nlb., zob. AZ A II teka 1. Na s. 101 do 110 jest przytoczona reguła III zakonu regularnego św. Franciszka, zreformowana przez pap. Piusa XI w 1927 r.

³⁰ Ks. Kard. Stefan Wyszyński, dekr. 8. IV. 1953 r. wydany na podstawie specjalnych upoważnień otrzymanych od Stolicy Apostolskiej, AZ A II teka 2.

³¹ Ks. Bp Michał Klepacz, Przewodniczący Episkopatu Polski, dekr. 2. VII. 1954 r., AZ A II teka 2.

Konstytucje z 1909 r. formą nie różnią się od konstytucji innych zgromadzeń żeńskich zatwierdzonych przez Stolicę Apostolską po 1901 r. W treści swej zawierały wystarczające przepisy charakteryzujące Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek od Cierpiących, były jasne i zwięzłe, łatwe do zapamiętania, ale pozbawione wskazań ascetycznych.

Konstytucje z 1909 r. w dalszym swym rozwoju zostały uzupełnione i pogłębione, dzięki interwencji Stolicy Apostolskiej w 1924 i 1937 r. Chociaż nie stanowią zbioru prawnego oryginalnego, nie mniej są pomnikiem partykularnego ustawodawstwa kanonicznego powstałego w Polsce i przez ponad 40 lat kształtowały życie duchowe oraz działalność znacznego ³² zgromadzenia żeńskiego powstałego na ziemiach polskich.

DODATEK ŹRÓDŁOWY

[KONSTYTUCJE PIERWOTNE]

Wszystko dla Jezusa przez Maryję

U S T A W A

Sióstr Cierpiących

Stąłem się słabym słaby, abym słabych pozyskał (1 Kor. 9, 23)

Wstęp

Cel i rodzaj życia tego Zgromadzenia

1. Siostry cierpiących stanowią Zgromadzenie ślubów prostych, które dla miłości Chrystusa przyjęło wszystkich cierpiących, a szczególnie chorych za swoich braci, poświęcając się im na posługi tak względem ciała, jak i względem duszy.
2. Zgromadzenie to oddało się w opiekę Matce Bożej Nieustającej Pomocy i S. Józefowi, którego ciągłej opieki doznawało zawsze. Obrąło sobie przytem S. Franciszka za swego S. Ojca i Patriarchę i S. Elżbietę Węgierską, przyświecającą mu przykładem swoim w posługach cierpiącym oddawanych, za swoją główną Patronkę.
3. Głównymi uroczystościami Zgromadzenia, oprócz święta Matki Bożej Nieustającej Pomocy, są: Nawiedzenie N. Maryi Panny, w którym to dniu odnawiać będą swoje ofiarowanie się na służbę Bożą,

---

³² W 1888 r. Zgromadzenie liczyło 32 osoby, w 1909 — 85, w 1935 — 227, AZ A I teka 1.

i Ofiarowanie N. Maryi P. w które będą odnawiać swe śluby. Święto Opieki S. Józefa również będzie uroczystością Zgromadzenia.

4. Celem ich jest chwała Boska przez własne uświętobliwienie i poświęcenie dla bliźnich. A środkami do tego celu są — ćwiczenia życia wewnętrznego i prace zewnętrzne, czyli uczynki miłości. Mogą się poświęcać usłudze chorych i ubogich w szpitalach i w domach i posługiwać w innych dobroczynnych zakładach, tudzież nauczać, radzić i pocieszać w różnych potrzebach i utrapieniach.
5. W tych posługach miłości będą się starały przynieść ulgę braciom cierpiącym, ale przede wszystkim zabiegać mają o ich pożytek duchowny. Dlatego główną ich cechą będzie apostołstwo ciche, ukryte przed światem, głównym pragnieniem, dusz zbawienie, głównym staraniem pozyskanie serc ludzkich i pociągnięcie ich do gorętszej Boskiej miłości. Każda przeto z wstępujących powinna przejąć się tym duchem apostołstwa i tą żądzą zbawienia dusz i w tym celu powinna być gotowa na wszystkie ofiary, wyrzekając się dla tej sprawy nie tylko wygod ciała i przyjemności życia rodzinnego, ale nawet pociech życia zakonnego i narażając się na różne niebezpieczeństwa, z gotowością poświęcenia na ten cel swojej wolności, zdrowia i życia nawet.
6. Dzielić się będą na dwa działy, na infirmerki czyli posługujące chorym i na służebne, domowym posługom oddane.
7. Stosując się do zasad życia ukrytego przed światem, żadnej oznaki zewnętrznej zakonu używać nie będą, tak w ubiorze, jak w mowie i w obejściu z obcymi osobami, pokazując się tylko wszędzie jako przykładne chrześcijanki i całe usiłowanie obracając do wewnętrznego udoskonalenia.
8. Nosić tylko będą pod zwyczajną odzieżą na białe szkaplerze, według dekretów Papieskich zastępujące habit, z sukna brązowego takiej długości, żeby paskiem S. Franciszka przepasywane być mogły, których połączenia na ramionach na dwa palce szerokie być powinny. Mogą jednakże być dyspensowane, aby mniejszy szkaplerz miały, a niekiedy aby na czas jakiś zupełnie na sobie nie nosiły.

Ustawa niniejsza według porządku zachowanego w Regule na trzy rozdziały jest podzielona.

I. Przyjęcie

1. Osoby pragnące być przyjętymi do tego Zgromadzenia powinny być stanu wolnego, dobrej sławy, nie obciążone długami i w zgodzie z bliźnimi.

Potrzeba przytem, aby były wolne od fantazji i chimerów, aby miały roztropność, ducha szczerości i uległości, charakter łagodny i towarzyski, męstwo w składaniu na ofiarę Bogu wszystkiego co wymaga życie zakonne i żeby okazywały pragnienie gorące do-

skonałości, pogardę światowych próżności, stałość w ćwiczeniach pobożności i miłość ku Panu Jezusowi i Przenajświętszej Matce Jego. Oprócz tego mają być niezbyt podeszłego wieku tj. od 18 do 25 lat, niezbyt słabego zdrowia i zdolne do zajęć właściwych w Zgromadzeniu, chyba by miały inne niezwykłe wynagradzające przymioty.

Po odpowiednim czasie aspiracji, przyjęte będą do próby tego życia, przyczem uczynią ofiarowanie się N.M.P. na służbę cierpiących dla miłości Chrystusa.

2. Po odbyciu rocznej próby, która może się dopełnić w każdym domu Zgromadzenia, zostaną za zgodą Rady Prowincjalnej lub Generalnej obłożone, a po roku nowicjatu, za pozwoleniem tejże Rady, uczynią profesję zwyczajną: po dwóch zaś latach od obłożyn za nową zgodą Rady, składać mogą przy profesji trzy śluby zwyczajne — posłuszeństwa, ubóstwa i czystości na rok jeden.
3. W niebezpieczeństwie śmierci, mogą nowicjuszkami być dopuszczone nie tylko do profesji, ale i do ślubów, jednakże po przyjsciu do zdrowia, muszą kończyć swoje doświadczenie i na nowo być badane i głosy na nie dawane. Próbantki nie mogą dostępować tej łaski.
4. Forma przyjęcia do obłożyn i profesji będzie ta, która została potwierdzona przez S. Kongregację 1883 roku. Czyniąc zaś śluby, dodadzą tylko na końcu zwyczajnej formy profesji te słowa: „Nadto ślubuję na rok jeden żyć w posłuszeństwie, ubóstwie i czystości w Zgromadzeniu sióstr cierpiących. Obieram sobie Jezusa za mego Oblubieńca, Najświętszą Marię Pannę za moją Matkę, a Zgromadzenie to za moją rodzinę na zawsze”. Oprócz tej ceremonii otrzymają jeszcze przy każdym przyjęciu jakąś zewnętrzną oznakę swego przyjęcia, a mianowicie: przy przypuszczeniu do próby medalik, na którym z jednej strony będzie Matka Boska Nieustającej Pomocy, z napisem „Matko ratuj nas”, a z drugiej S. O. Franciszek z napisem „S. O. Franciszku wyjednaj nam ducha żarliwości”. Przy ślubach wreszcie krzyżyk, z napisem hasła Zgromadzenia „Wszystko dla Jezusa przez Maryę”.
5. Wszystkie siostry profesję swoją odnawiać mają corocznie w dzień Ofiarowania N.M.P. Odnowienie to powinno się czynić przed upoważnionym kapłanem, a w razie trudności jakiej przed miejscową Przełożoną; te zaś które są pojedynczo i przybyć na ten czas nie mogą, otrzymają upoważnienie, aby je ponowiły same po Komunii św. do czasu odnowienia uroczystego, lub na cały rok, jak Przełożone uznają.

Z mniejszą uroczystością odnawiać będą śluby: w rocznicę profesji S. O. Franciszka 16 kwietnia i w uroczystość Wszystkich Świętych Zakonu 29 listopada i w każdy piątek na kapitule win.

6. Po latach 10 od obłożyn, które zechcą związać się wieczystymi ślubami, mogą to uczynić jeżeli dały dowody bardzo stałego du-

cha i jeżeli przez Radę Generalną przypuszczone do tego zostaną, o czym inne wiedzieć nie potrzebują; przed przypuszczeniem do tych ślubów pół roku nowicjatu odbędą.

7. Te zaś, o których wytrwaniu słusznie wątpić się może, nie będą wcale do tych ślubów przypuszczone, chociaż w Zgromadzeniu pozostawać mogą, jeżeli na wydalenie nie zasługują.
8. Służebne po roku nowicjatu uczynią profesję zwyczajną jak inne, a do ślubów dopiero po 4 latach od obłóczyn będą przypuszczone i na zawsze przy ślubach rocznych zostaną.
9. Chociaż te wszystkie śluby, tak roczne jak wieczyste, są proste, jednakże takie same zobowiązanie za sobą pociągają ze strony czyniących je, jak i śluby uroczyste. Wiedzieć jednak powinny, że ślub ubóstwa nie pozbawia je prawa własności do tego co posiadały przed wstąpieniem. Tylko w ciągu dwóch miesięcy przed pierwszą profesją uczynią niezależne rozporządzenie co do użycia dochodów i zarządu dóbr swoich, jeżeli je posiadają. A gdy po profesji na nie co przypadnie, rozporządzenie takie co do dochodów i zarządu mogą uczynić tylko za wiedzą Przełożonych. Zmieniać swych rozporządzeń poprzednio uczynionych nie mogą, tylko za zezwoleniem Rady Generalnej i potwierdzeniem Wizytatora. Po ślubach zaś wieczystych, tylko tytuł własności zatrzymać mogą za pozwoleniem Przełożonych, lecz żadnego prawa własności ani rozporządzania mieć nie mogą.
10. Należy prosić Wizytatora o wyznaczenie kapłana na Dyrektora Zgromadzenia, któryby egzaminował Siostry przed obłóczynami i profesją i dopełniał te ceremonie, dyspensując o ile okaże się potrzeba co do czasu ich odbycia, wyjąwszy czasu rocznego nowicjatu.

II. Obowiązki

1. Siostry cierpiących będą naprzód ściśle zachowywać trzy śluby zakonne, jakie czynią po trzech latach od wstąpienia przy swojej profesji — posłuszeństwa, ubóstwa i czystości, które w większych rzeczach obowiązuje je pod grzechem śmiertelnym, a w mniejszych pod powszednim.
2. Również obowiązane są dążyć do doskonałości, bo to jest obowiązek ogólny wszystkich dusz Bogu poświęconych, a zatem powinny walczyć z namiętnościami i ćwiczyć się w cnotach chrześcijańskich i zakonnych a mianowicie w pokorze, miłości, pobożności, umartwieniu, skromności itp.
Starając się zaś o doskonałość odpowiednią swemu powołaniu, naśladować powinny życie ukryte P. Maryi, co zależeć będzie głównie na ukryciu przed światem swego powołania i na ubieganiu się o wewnętrzne udoskonalenie.
3. Obowiązane są zachowywać Regułę III-cią S. O. Franciszka przez

Mikołaja IV i Leona XIII potwierdzoną i niniejsze Ustawy określające bliżej rodzaj ich życia, zastosowany do potrzeb czasu.

Chociaż tak Reguła jak Ustawy nie obowiązują same z siebie do każdego ze swoich przepisów pod grzechem, gdy jednakże określają one tylko sposób zachowania ślubów i dążenia do doskonałości, odpowiedni dla tego Zgromadzenia, nie mogą przeto Siostry w znacznej części ich przestępować bez jakiegoś grzechu, zachowując zaś je ściśle, dostatecznie spełniają powyższe obowiązki ze ślubów i z powinności dążenia do doskonałości wypływające.

4. Ćwiczenia pobożności im zalecone będą następujące: z modlitwy wewnętrznej co dzień dwa razy rozmyślanie półgodzinne. Rachunek szczegółowy przez jedną minutę i wieczorny około trzech minut, a około południa adoracja. Co miesiąc jednodniowe, a co rok ośmiodniowe ćwiczenia duchowe i trzy dni skupienia przed odnowieniem ślubów. Z modlitw ustnych co dzień ranne i wieczorne akty. Godzinki z 12 pacierzy, częstka różańca z litanją do Matki Bożej, 3 razy Anioł Pański i krótkie akty, przed jedzeniem „Ojciec nasz”, a po jedzeniu „Ojciec nasz” i „Bogu dzięki”. O ile można Mszy św. słuchać będą codziennie, co tydzień spowiadać się przed naznaczonym spowiednikiem, a 4 razy do roku przed ekstraordynaryjnym. Do Komunii św. przystępować mają w święta przynajmniej i ile razy spowiednik pozwoli. Jednakże próbantki nie powinny zwykle przystępować częściej jak 3 razy na tydzień; nowicjuszki 4, a profeski 5, po ślubach rocznych 6, a po wieczystych dopiero codziennie. Nadto każda obędzie codziennie czytanie duchowne przez pół godziny i co tydzień porady duchownej zasięgnię, co miesiąc zda rachunek z rzeczy duchownych. Wreszcie za każdą zmarłą Siostrę zmówią częstkę różańca, wysłuchując Mszy św. i Komunię św. z odpustem ofiarują i to samo 4 razy do roku za wszystkich zmarłych Braci, Siostry, Rodziców i dobrodziejów uczynią.
5. Służebne te same ćwiczenia mieć będą, z tą różnicą, że jedno tylko rozmyślanie co dzień; preparacje i rachunek duchowny co kwartał, a rekolekcje roczne przez 5 dni odprawia.
5. Co do umartwień zachowają: post w wigilię Niepokalanego Poczęcia i św. O. Franciszka, tudzież wstrzemięźliwość w środy, wyjąwszy tych, które są poza domem. Milczenia od 2 do 3 popołudniu i od wieczornych pacierzy do rannych przestrzegać będą, wyznają co tydzień swe przestępstwa Ustaw i nadaną pokutę odprawia. W każdy zaś piątek naznaczone od Przełożonych umartwienie dopełnia.
6. Wreszcie każda obowiązana będzie do usług miłości szczególnie chorym, ile razy od Przełożonych do tego wyznaczoną będzie. A czynić to powinna zawsze w duchu poświęcenia, nie zapominając nigdy o zadaniu apostołstwa domowego, ile razy do tego nastreczy się okazja.

7. W tych wszystkich obowiązkach, Siostry nie tyle bojaźnią grzechu i kary rządzić się mają, ile raczej z gorącej miłości Bożej zachowywać powinny to, do czego się raz z miłości obowiązały, jako przystoi na córki Serafickiego Franciszka.

III. Zarząd

1. Całe to Zgromadzenie poddane jest najprzód władzy Ojca św., który jest Zastępcą Chrystusa dla całego świata i któremu św. O. Franciszek ze swojej strony nakazał szczególne posłuszeństwo i miłość synowską. Następnie podległe jest ono jurysdykcji Ordynariusza Diecezji, w której zostaje, stosownie do SS. Kanonów i Konstytucji apostolskich. Wreszcie poddane jest swoim zakonnym Przełożonym, z których najpierwszym jest Wizytator Generalny, postanowiony od Ministra Generalnego lub Prowincjonalnego i który zarządzać będzie duchownie całym Zgromadzeniem.
2. Zarząd ogólny Zgromadzenia powierzony jest Przełożonej Generalnej, której do pomocy przydane są cztery Dyskretki Generalne. Domami zaś pojedynczymi zarządzać będą Przełożone miejscowe z dwoma Radnymi, nad którymi będą postanowione Przełożone Prowincji, mające po cztery Dyskretki, których to Przełożonych Prowincjalnych granicę zarządu określi Matka Generalna.
3. Przełożona Generalna i jej Dyskretki wybierane będą kanonicznie według przepisanej formy na Kapitułe Generalnej, a mianowicie przez głosy sekretne.
4. Kapituła ta zbierać się ma co lat 12 i składać ją będzie dawna Matka Generalna i jej Dyskretki, wszystkie Przełożone Prowincjalne mające ze sobą po dwie Dyskretki kapitułarne, wybraną najprzód ze wszystkich Sióstr czteroletnich, przez wszystkie Przełożone miejscowe Prowincji i przez te profeski Domu prowincjonalnego, które od obłóczyn 4 lat skończyły.
5. Prezydować będzie na Kapitułe Generalnej Wizytator lub Jego Delegat, a egzemplarz akt kapituły przez niego podpisany przesłany Św. Kongregacji zostanie.
6. Przełożona Generalna ma mieć lat 40 wieku, a Dyskretki 35 przynajmniej i wszystkie mają być chociaż 8 lat w Zakonie, prowadzić życie wspólne i być obecnymi na Kapitułe.
7. Przełożona Generalna obierze sobie jedną z Dyskretek na Zastępczynię, która ją w potrzebie we wszystkich zastępować będzie: a drugą za Towarzyszkę, której obowiązkiem będzie czuwać nad jej potrzebami, przyjmować sekretne zażalenia Sióstr, napominać ją z pokorą i miłością i znosić się o wszystkim co jej dotyczy z Władzą duchowną, co szczególniejszemu spełnić powinna w czasie nowych wyborów.

Zastępczynię i Towarzyszki dla innych Przełożonych, Przełożona Generalna wyznaczy, które te same obowiązki mieć będą.

8. Do Przełożonej Generalnej i do jej Rady należeć będzie: Przyjęcie do obłóczyn, profesji ślubów, zawieszenie od ślubów lub wydalenie, zakładanie nowych Domów albo ich zwijanie, stanowienie i zmiana Przełożonych miejscowych i Prowincjalnych, ich Radnych, Zastępczyń i Towarzyszek, tudzież wybór Mistrzynie Nowicjatu i innych ważniejszych obowiązków domowych, a dla wszystkich Sióstr naznaczenie miejsca zamieszkania. Do niej wreszcie należą wszystkie znaczniejsze kontrakty tj. sprzedaże, pożyczki itp. i ogólny zarząd funduszami. Będzie mogła Przełożonej Prowincjalnej i jej Radzie udzielać władzę przyjęcia do Zgromadzenia i w innych rzeczach, stosownie do tego jak sama uzna potrzebę.
9. Zbierać się ma Rada Generalna co dwa tygodnie i rozstrzygać ważniejsze rzeczy przez głosy sekretne. Dla przyjęcia zaś do Zgromadzenia zbierać się będzie na sześć tygodni przed terminem obłóczyn, profesji lub ślubów i wtedy głosowanie musi być sekretne.
10. Przełożone miejscowe i Prowincjalne są rzeczywistymi Przełożonymi, ale władza ich jest zależną od Przełożonej Generalnej i jej Rady. Przełożone miejscowe powinny co kwartał zdawać sprawę dokładną ze stanu duchownego, zakonnego i materialnego swego Domu za pośrednictwem Przełożonych Prowincjalnych, do których odnosić się też mają ze wszystkimi ważniejszymi pozwoleniami, dyspensami i karami. A Przełożone Prowincjalne uwiadamiać mają o wszystkim Przełożoną Generalną co pół roku, a z tych Prowincji, które są za granicami kraju w którym mieszka Matka Generalna, co rok.
11. Przełożona Prowincjalna powinna wizytować każdy Dom w jej Prowincji będący przynajmniej raz w rok i mówić ma z Radą domową o obserwancji, a z Przełożoną o każdej Siostrze z osobna i od każdej odbierze sprawozdanie zewnętrzne z Ustaw, które prześle Przełożonej Generalnej.

Przełożona zaś Generalna wizytować będzie wszystkie Prowincje co 3 lata osobiście, a wyjątkowo przez Dyskretki i mówić ma z Radą Prowincjalną tudzież z każdą Przełożoną miejscową i z niektórymi innymi Siostrami i odbierze od nich sprawozdanie z rzeczy tyjących się obserwancji, a które zechcą zdadzą jej rachunek z rzeczy duchownych.
12. Przełożona Generalna podobne sprawozdanie zdawać powinna co 3 lata Św. Kongregacji Biskupów i Zakonników pod względem karności i obserwancji zakonnej, tudzież pod względem osobistym, materialnym i ekonomicznym i co do Nowicjatu, które to sprawozdanie ma być podpisane i przesłane przez Wizytatora. Do tejże Św. Kongregacji odnosić się ma za tymże pośrednictwem o pozwolenie założenia nowego nowicjatu, o dyspensy od ślubów, o sprzedaż dóbr Zgromadzenia itp.

13. Co się zaś tyczy kierunku duchownego w Zgromadzeniu, to ten względem osób wstępujących aż do lat 2 od obłóczyn należy do Mistrzini, która ma mieć wieku lat 35 przynajmniej i 8 lat po profesji i powinna być w duchownych rzeczach oświecona, gorliwa, roztropna i przykładowa. W prowadzeniu swoich podwładnych będzie tylko od Wyższych Przełożonych zależna.
14. Mistrzini wykladać będzie swoim podwładnym zasady wiary i moralności tudzież doskonałości zakonnej, ducha Reguły, Ustawy i innych przepisów im udzielonych, objaśniać o obowiązkach zaciągniętych, a szczególnie o sposobie zachowania się w domu i wśród świata. Wreszcie zachęcać je ma do ćwiczenia się w cnotach chrześcijańskich i zakonnych i rozbudzać zamiłowanie swego powołania.
15. Mistrzini Infirmerek co tydzień z nowicjuszkami poradę duchowną czyli konferencję mieć będzie i win każdej wysłucha. Co kwartał o każdej zda sprawę przed Przełożoną Generalną albo Prowincjalną, a na głosowaniu przed profesją objawi swoje zdanie przed Radą. Sprawozdanie zaś z rzeczy duchownych tak od nowicjuszek jak i od profesek do niej należących co miesiąc odbierze. Naznaczy też każdej czas na roczne rekolekcje.
16. Po dwóch latach od obłóczyn przejdą wszystkie pod kierunek Matki duchownej, która co 2 tygodnie będzie miewać do nich naukę duchowną i sprawozdanie z rzeczy duchownych co miesiąc odbierze. Nieobecne zaś listownie to samo co kwartał przynajmniej dopełnią. Dopilnuje, aby każda co rok 8-dniowe rekolekcje odbyła.
17. Służebne tak nowicjuszki jak starsze zostawać będą pod kierunkiem Ekonomki, która im w czasie nowicjatu wykladać będzie raz w tygodniu katechizm, raz historię św. i raz tłumaczyć Ustawy. Co tydzień z każdą poradę duchowną mieć będzie, a co kwartał sprawozdanie z rzeczy duchownych odbierze. Profeski służebne również co kwartał sprawozdanie czynić będą przed Ekonomką, a w domach filialnych przed miejscową Przełożoną.
18. Przełożona miejscowa powinna co tydzień miewać naukę na kapitule win, na której wszystkie bez żadnego wyjątku zbierać się powinny.
19. Żadna Siostra nie może zasięgać rad duchownych od nikogo, bez pozwolenia Przełożonej Generalnej.

U w a g a: Niniejsza Ustawa służyć ma głównie dla Kapituły i Rady Generalnej, dla Wyższych Przełożonych i dla Mistrzini Nowicjatu. Dla innych Sióstr dostateczne będą inne przepisy, a ta Ustawa o tyle ma być im wykładana, o ile ich pożytek duchowny tego wymaga, to jest o tym co się tyczy ich celu, rodzaju życia, obowiązywania Reguły i innych przepisów, zależności od Przełożonych, warunków przyjęcia itp.

ARGUMENTUM

Constitutiones Congregationis Sororum Franciscalum ab Afflictis

Dissertatio haec continuatam partem studiorum super evolutione statuum perfectionis in Polonia constituit. Congregatio Sororum Franciscalum ab Afflictis, Varsaviae a. 1882 a P. Honorato Koźmiński OFM^{Cap.}, cooperante Casimira Gruszczyńska, fundata, ab eodemque primas constitutiones circa a. 1884 recepit. Quae quidem constitutiones scriptae sunt iuxta regulam III Ordinis Franciscalis saecularis, a Leone Papa XIII reformatam (const. „Misericors Dei Filius”) et anno 1883 in lucem editam. Secundum has pristinas constitutiones congregatio regebatur usque ad annum 1909 hoc est donec decretum laudis a S. Sede obtineret. Constitutiones primae sat bonae, necessitatibus congregationis mulierum optime respondententes, spiritu ascetico imbutae erant.

Ab anno 1909 in congregatione novae constitutiones in usu erant, iuxta „normas” S. Congregationis scriptae. Idea principali pristinarum constitutionum servata, forma tamen nova ab eis differebantur. Anno 1924 perficiebantur et Codici iuris canonici adaptatae sunt, quo tempore congregatio approbationem definitivam Sedis Apostolicae obtinebat. Deinde completae et auctae constitutiones definitive a S. Sede anno 1937 approbatae sunt. At a. 1953 altero choro in congregatione suppresso, constitutiones adhuc semel aliquo modo mutatae et completae in usu erant usque ad capitulum generale speciale anno 1969 celebratum.